

Esityslista

VN/26483/2023

Kokous X

Parlamentaarinen työryhmä kehittämään eräitä äänestämiseen ja vaaleihin liittyviä käytäntöjä

Aika 13.6.2025 klo 13.00–15.00

Paikka Eteläesplanadi 4, kh. Sali 9. Helsinki.

Työryhmän jäsenet

~~Timo Elo, puoluesihteer~~i, Kansallinen Kokoomus r.p. (pj)
~~Harri Vuorenpää, puoluesihteer~~i, Perussuomalaiset r.p.
Pekka Tuuri, järjestöpäällikkö, Suomen Sosialidemokraattinen Puolue r.p.
~~Antti Siika-aho, puoluesihteer~~i, Suomen Keskusta r.p. sijaan Anna-Mari
Vimpari
Anna Moring, puoluesihteeri, Vihreä liitto r.p.
~~Anna Mäkipää, puoluesihteer~~i, Vasemmistoliitto r.p. sijaan Juuso Aromaa
Fredrik Guseff, puoluesihteeri, Svenska folkpartiet i Finland r.p.
Mikko Rekimies, puoluesihteeri, Suomen Kristillisdemokraatit r.p.
Petteri Redsven, puoluesihteeri, Liike Nyt r.p.

Pysyvät asiantuntijat

~~Niklas Wilhelmsson, yksikön päällikkö, oikeusministeriö~~
~~Sanna Ahonen, erityisasiantuntija, sosiaali- ja terveysministeriö~~
Mervi Kuittinen, hallitusneuvos, valtiovarainministeriö
~~Niina Kilpelä, yliarkkitehti, ympäristöministeriö~~
~~Juha Myllymäki, lakiasiainjohtaja, Suomen Kuntaliitto~~

Sihteerit

Tuomas Rekola, asiantuntija, oikeusministeriö
Laura Nurminen, erityisasiantuntija, oikeusministeriö
~~Emmi Kataja, korkeakouluharjoittelija, oikeusministeriö~~

Postiosoite

Postadress

Oikeusministeriö
PL 25
FI-00023 Valtioneuvosto
Finland

Käyntiosoite

Besöksadress

Eteläesplanadi 10
00130 Helsinki
Finland

Puhelin

Telefon

0295 16001
Internat.
+358 295 16001

Faksi

Fax

09 160 67730
Internat.
+358 9 160 67730

S-posti, internet

E-post, internet

kirjaamo.om@gov.fi
www.oikeusministerio.fi
www.justitieministeriet.fi

Esityslista

1 Kokouksen avaus ja läsnäolijoiden toteaminen

Avattiin kokous 13.06 ja todettiin läsnäolijat. Työryhmän puheenjohtajan ollessa poissa kokouksen puheenjohtajana toimi kokouksessa edustetuista puolueista eduskuntaryhmän jäsenmäärältään suurimman ryhmän edustajana Pekka Tuuri.

2 Esityslistan hyväksyminen

Hyväksyttiin kokouksen esityslista.

3 Edellisen kokouksen muistion hyväksyminen

Hyväksyttiin edellisen kokouksen muistio (liite 1).

4 Useilla hallinnon tasoilla luottamushenkilönä toimimista arvioivan työryhmän ajankohtaiset asiat

Parlamentaarinen työryhmä seuraa useilla hallinnon tasoilla luottamushenkilönä toimimista arvioivan työryhmän eli ns. kolmihattutyöryhmän työskentelyä. Hallitusneuvos Mervi Kuittinen alusti. Kuittisen esitys oli jaettu työryhmälle esityslistan liitteenä (liite 2).

Ehdokastietojen mukaan n. 90 % kevään 2025 aluevaalien ehdokkaista oli ehdolla myös kuntavaaleissa. Vastaava määrä aluevaltuustoihin valituista valtuutetuista toimii myös oman kuntansa kunnanvaltuustossa. Kuittinen kertoi alustuksessaan, että lainsäädännön kehittämistarpeista on valmisteilla arviomuistio. Professori Janne Salminen on laatinut työryhmälle asiassa selvityksen, jonka johtopäätökset on koottu tiedoksi Kuittisen esitykseen.

Kuittinen kysyi työryhmän jäseniltä onko KHO:n ennakkopäätös 2025:26 aiheuttanut erilaisia tulkintoja puolueissa.

Tuuri kertoi, että SDP:ssä pyritty puolueen sisällä varmistamaan tehtävien jakautumista. Kuntien ja alueiden välille on perustettu kommunikaation varmistamiseksi erilaisia yhteistyöelimiä.

Aromaa kertoi, että Vasemmistoliitossa ei ole piirille erityistä ohjeistusta. Puolue kannustanut asettumaan ehdolle sekä alue- että kuntavaaleissa. Aromaa nosti myös esiin, että luottamustehtävien kasaantuminen samoille henkilöille ei näytä erityisesti kiinnostavan äänestäjiä, koska äänestäjä saattavat tyypillisesti äänestää samaa ehdokasta molemmissa vaaleissa, mikäli hän on ehdolla molemmissa. Puolue on päättänyt, että kansanedustajat voivat ehdolla vain joko alue- tai kuntavaaleissa.

Rekimies painotti, että ehdokkaiden läpikäymisessä ensisijaisena tulisi olla äänestäjän tahtotila. Ongelmaa ei ole, jos valtuustoihin valitaan samat henkilöt. Kuitenkin esimerkiksi hallituspaikkoja jaettaessa voidaan huomioida paikkojen jakautuminen eri henkilöille. KD:ssä on kannustettu, että kansanedustajat eivät olisi ainakaan kunnan- ja tai aluehallituksissa. Myös KD:ssä suositeltu Vasemmistoliiton tavoin ehdokkuutta molemmissa vaaleissa. Puolue kannattaisi keskustelua alue- ja kuntavaalien ehdokasmäärien enimmäismäärän laskemisesta vastaavaksi kuin eduskuntavaaleissa.

Vimpari kertoi, että luottamuspaikkojen hajauttaminen on Keskustassa lähtökohtana. Vimpari kertoi, että Siika-ahon (työryhmän varsinainen jäsen) käsitys on, että alueet ovat itse käyttäneet harkintavaltaa siten, että samoille henkilöille ei tulisi hallituspaikkoja sekä alue- että kunnanhallituksissa. Vimpari ilmoitti myös pitävänsä asiasta sääntelyä lailla hankalana.

Moring totesi, että myöskään Vihreillä ei ole suoraa linjausta luottamuspaikkojen jakamiseen, mutta paikkoja pyritään jakamaan tasaisesti ja välttämään mahdolliset jääviystilanteet. Puolueen sisällä ollut keskustelua, miten tulisi toimia, mikäli kansanedustaja tulee valituksi myös aluevaltuustoon ja kunnanvaltuustoon. Puolueella voisi olla halukkuutta tehdä puolueiden keskinäinen sopimus ehdolle asettumisesta eri vaaleissa. Moringin mukaan Vihreät ovat avoimia tarkastelemaan erilaisia vaihtoehtoisia malleja.

Puheenjohtaja veti yhteen keskustelua siten, että ehdolle asettumista olisi vaikea kieltää lailla. Kysymys muista luottamustehtävistä valtuutetun tehtävän lisäksi on asia erikseen. Huomioitavaksi tulee myös ajankäyttö.

Kuittinen kertoi, että ”kolmihattutyöryhmän” arviomuistio valmistuu vuoden loppuun mennessä.

Työryhmä jatkoi keskustelua vaalien ulkomainostelineistä, jota on viimeksi käsitelty työryhmän kokouksessa 7. Työryhmän sihteeri alusti aiheesta esityslistan liitteenä olevan muistion mukaisesti (liite 3), jossa oli esitetty vaihtoehtoja linjaukseksi työryhmän kannasta aiheen osalta.

Asetus poliittisen mainonnan avoimuudesta tulee voimaan syksyllä. Asetuksen soveltamiskäytännössä on kuitenkin vielä avoimia kysymyksiä, koska kyseessä on verrattaen monimutkainen ja täysin uusi sääntely.

Sihteeri kävi läpi muistiossa olevat linjausvaihtoehdot. Sihteeri korjasi muistiossa esitetyn vaihtoehto B:n osalta, että sanan "todennäköisesti" tilalle tulisi sanan "mahdollisesti".

Tuuri totesi, että kunnallinen itsehallinto asettaisi asiasta säätämislle omat rajoitteensa. Esimerkkejä on myös muista tavoista tiedottaa kuntalaisia. Kunnilla saatta olla erilaiset linjaukset tienvarsimainonnan suhteen.

Moring nosti esiin, että asetuksen soveltaminen ulkomainostelineisiin voisi olla hämentävää. Moring ilmaisi kiinnostuksensa vaihtoehdon C kustannusvaikutuksista ja arvioi, että Vihreissä voisi olla kannatusta vaihtoehdolle C, että ulkomainostelineet olisivat kuntien lakisääteinen tehtävä. Vaalien näkyvyyden varmistaminen on tärkeää.

Todettiin, että linjausvaihtoehto A eli nykytila vähentää telineiden saatavuutta. Toiveena myös, että telineet olisivat standardikokoisia. Voisi olla esimerkiksi niin, että äänioikeutettua kohti tietty määrä ulkomainostelineitä. Yksi tapa voisi olla esimerkiksi telineiden lukumäärän suhteuttaminen kunnan asukaslukuun. Kunnille koituvista kustannuksista olisi syytä saada jonkinlainen arvio.

Aromaa totesi, että demokratian näkyvyyden ja toimivuuden kannalta B ja C vaihtoehto olisivat parhaat, mutta toisaalta hankalaa jos kuntia joutuu tällaiseen pakottamaan.

Vimpari muistutti, että äänestäjien informointi ei ole välttämättä yhdenvertaista eri kunnissa. Vimparin mukaan alue- ja kuntavaaleissa äänestäjät eivät välttämättä olleet tietoisia, mistä äänestetään. Ulkomainostelineet ovat vain yksi aspekti saatavilla olevan luotettavan informaation tarjoamisessa äänestäjille. Vimparin mukaan vaihtoehto C olisi toivottavin, mutta siihen ei välttämättä ole resursseja tai halukkuutta. Tästä syystä vaihtoehto B voisi olla toiseksi paras.

Rekimies muistutti, että mietittävänä kaksi asiaa: kunnallinen itsehallinto ja toisaalta äänestäjien saaman informaation tasapuolisuus. Rekimies nosti esiin esimerkkinä Kouvolan, jossa on luovuttu vaalien ulkomainostelineistä vaikka esim. pienemmässä naapurikunnassa litissä on edelleen järjestetty telineet. Puolueilla on merkittävät kustannukset paperisten vaalijulisteiden painattamisesta ja jakelusta.

Lisäksi nostettiin esiin, että tavaroiden jakeluhinnat ovat nousseet. Pidettiin tärkeänä, että viahtoehdot C ja B eivät lisäisi kustannuksia puolueille.

Aromaa poistui 13.59

Redsven nosti esiin, että maksun periminen puolueilta telinepaikkojen käytöstä voi vääristää kampanjointia. Ei saisi tulla kuluja puolueelle.

Tuuri kertoi SDP:n pitävän vaihtoehtoja B ja C mahdollisina. Lisäksi Tuuri totesi, että julisteet tulisi saada kiinnittää myös puolueen toimesta. Huonona esimerkkinä Tuuri piti tilannetta, jossa kunta tekisi kiinnittämisen ehdokasasettajan puolesta ja perisi siitä maksun.

Työryhmän sihteeri toi esiin, että asetuksen tulkintakäytännöstä ei vielä voida sanoa varmaksi mitään, mikä on huomioitava B-vaihtoehdon osalta. Sihteeristö voi selvittää kustannuksia ja kuntien käytäntöjä esim. julistelineiden määrien suhteen.

Tuuri pyysi selvitettäväksi kuuluuko kunnan tekemä muu mahdollinen vaalitiedotus asetuksen piiriin.

6 Aluevaalien ruotsinkielinen nimi

Työryhmän sihteeri alusti aiheesta (liite 4).

Tuuri kertasi, että aluevaalien nimen muuttamiselle työryhmässä on ollut kannatusta. Moring totesi, että useilla hyvinvointialueilla ei käytetä juurikaan niiden virallisia nimeä. Moring jatkoi, että aluevaalien ruotsinkielisen nimen muutoksesta voitaisiin työryhmässä linjata, mutta ei

kannata suomenkielen aluevaalit sanan muuttamista muotoon hyvinvointialuevaalit.

Todettiin, että työryhmä tekisi linjauksen *regionval* termin käytöstä nykyisen *välfärdsområdesval* tilalle. Hyvinvointialueiden kuuleminen voisi olla mahdollisen jatkovalmistelun yhteydessä.

Kuittinen totesi, että mikäli vaalien lisäksi olisi jossain vaiheessa ajatus muutta myös hyvinvointialueiden ruotsinkielistä termiä, muutoksesta tulisi kuulla alueita. Muutoksella saattaisi olla merkittäviä ja ennalta-arvaattomia vaikutuksia esimerkiksi tietojärjestelmien takia. Tässä tilanteessa ei kannattaisi lisätä kustannusvaikutuksia alueille.

Redsven poistui 14.28

Todettiin keskustelun yhteenvedona, että kokouksessa paikallaolevat kannattavat työryhmän linjaukseksi aluevaalien ruotsinkielisen termin muuttamista muotoon *regionval* nykyisen *välfärdsområdesval* tilalle. Varmistetaan linjaus syksyllä niiltä puolueilta, jotka eivät ole edustettuina kokouksessa.

7 Alue- ja kuntavaalit 2025

Työryhmän sihteeristö alusti aiheesta. Oikeusministeriö on julkaissut 5.6.2025 muistion (VN/12182/2025-OM-1) jossa tarkastellaan aluevaalien ja kuntavaalien samanaikaista toimittamista huhtikuussa 2025 (liite 5). Muistio on toimitettu myös perustuslakivaliokunnalle, joka on käsitellyt aihetta työryhmän kokouspäivän aamuna. Oikeusministeriö on selvittänyt kuntien järjestelyitä kuntakohtaisesti kyselyllä vaalien jälkeen.

Käydyssä keskustelussa todettiin huomiona, että vuoden 2025 alue- ja kuntavaalit ovat menneet hylättyjen äänten osalta paremmin kuin aikaisemmin järjestetyt yhdistelmävaalit. Keskustelussa nostettiin esiin myös kysymys, miten kehitettäisiin tiedotusta ehdokasasettelun suhteen esimerkiksi sähköisellä ehdokasasettelulla. Lisäksi nostettiin esiin keskustelussa mahdollisuus saada Tilastokeskukselta tietoa äänestämättömyyteen liittyvistä taustatekijöistä yhdistelmällä eri vaalien rekisterisaineistoja.

Vimpari kertoi, että hänen omassa kotikunnassa Järvenpäässä ennakoäänestyspaikkojen määrä vähennetty neljästä kahteen, mistä syystä äänestyspaikoilla on ollut jonoja. Vaalilakia tulisi tarvittaessa muuttaa. Tulos oli Vimparin näkemyksen mukaan hälyttävän huono ja viestintä ja ohjeistus olivat selvästi puutteelliset.

Keskustelussa nostettiin esiin ehdotuksena, että yksi muutostarve ohjeistukseen olisi kysyä äänestäjiltä, haluavatko he äänestää molemmissa vaaleissa sen sijaan, että nyt on ollut pääsääntönä antaa äänestäjille lähtökohtaisesti molemien vaalien äänestysliput. Myös kaksi kappaletta olisi parempi lähtökohta.

Ehdotettiin, että käytäntöihin liittyvien haasteiden kartoittamiseksi tulisi kuulla myös äänestäjiä (esimerkiksi ulkopuolisessa selvityksessä).

Rekimies ehdotti, että kysymys alue- ja kuntavaalien järjestelyistä on niin iso kysymys, että siitä voisi järjestää oman kokouksensa, jossa olisi myös vaalijohtaja mukana.

Todettiin yhteenvedona käydystä keskustelusta, että tarvitaan lisää tiedottamista ja yhteistyötä puolueiden kesken sekä oikeusministeriön kanssa.

8 Muut asiat

9 Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen 15.12 Syksyn seuraava kokousaika päätettiin sovittavaksi Doodlella.

JAKELU Työryhmän puheenjohtaja, jäsenet, pysyvät asiantuntijat